

Сучасний стан та перспективи розвитку методичного забезпечення судово-експертної діяльності

Марія Попович

головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень та обліку, відділ криміналістичних видів досліджень, Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Ужгород, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0743-4912>, e-mail: mariiapopovych9@gmail.com

Досліджено стан методичного забезпечення експертизи. Проаналізовано експериментальний проєкт ідентифікації за біометрією (Постанова КМУ №1214) через системи НСБВІ та АДІС. Визначено шляхи гармонізації вітчизняних методик із вимогами ISO/IEC 17025 та стандартами ЄС.

Ключові слова: експертиза; ідентифікація; захист даних; ISO; кримінальний процес.

Current Status and Prospects Regarding the Development of Methodological Support for Forensic Activities

Mariia Popovych

The paper explores the state of methodological support for forensic activities. The analysis of an experimental project for biometric identification (CMU Resolution No. 1214) has been completed. The NBVIS and AFIS systems have been utilised. Ways to harmonise domestic methodologies with the requirements of ISO/IEC 17025 and EU standards have been identified.

Keywords: forensic examination; identification; data protection; ISO; criminal procedure.

На сучасному етапі розвитку правової системи України питання якості та об'єктивності судових експертиз набуває стратегічного значення. В умовах європейської інтеграції та повномасштабної збройної агресії російської федерації проти нашої держави експертні висновки стають фундаментом не лише для національного правосуддя, а й для формування доказової бази в міжнародних судових інстанціях. Проте чинна система методичного забезпечення судової експертизи стикається з низкою системних викликів, що потребують розв'язання на законодавчому рівні.

Однією з ключових проблем є системна застарілість базового законодавства. Чинний Закон України «Про судову експертизу», прийнятий ще в 1994 році, уже не повною мірою відповідає сучасним технологічним реаліям [1]. Він зберігає надмірну відомчу розрізненість, що гальмує впровадження інноваційних методик. Чинна нормативна база потребує оновлення з урахуванням швидкої появи нових об'єктів дослідження та цифровізації процесів ідентифікації.

Особливої актуальності питання методичної єдності набуває в період воєнного стану. Сьогодні українські експерти працюють в умовах безпрецедентного навантажен-

ня, проводячи ідентифікацію великої кількості загиблих. У цьому контексті надважливим кроком стало ухвалення Кабінетом Міністрів України Постанови № 1214 від 25.09.2025 р. «Про реалізацію експериментального проєкту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за біометричними даними» [2].

Цей проєкт запроваджує принципово новий підхід: автоматизоване порівняння дактилоскопічної інформації загиблих із даними, що містяться в Національній системі біометричної верифікації та ідентифікації (НСБВІ) та Автоматизованій дактилоскопічній інформаційній системі (АДІС) МВС України. З науково-методичного погляду потрібне розроблення нових протоколів, які б регламентували:

- 1) процедуру дактилоскопічного сканування та кодування біометричних шаблонів з тіл, що мають значні ушкодження;
- 2) алгоритми верифікації збігів в автоматизованих системах (AFIS) згідно з міжнародними стандартами;
- 3) порядок обміну даними між криміналістичними базами та Єдиним державним демографічним реєстром.

Слід наголосити, що застосування результатів систем НСБВІ та АДІС у межах цього експериментального проєкту має відбуватися із суворим дотриманням процесуальної форми. Відповідно до ст. 84 та 98 КПК України, вилучення біометричних зразків та їх подальше порівняння мають бути належним чином легалізовані в межах кримінального провадження. Порушення методичного алгоритму на етапі автоматизованого зіставлення даних створює ризик визнання таких доказів недопустимими, що унеможливує їх застосування для верифікації особи в суді.

Важливим аспектом методичного забезпечення є захист персональних біометричних даних. Оскільки робота з НСБВІ передбачає опрацювання чутливої інформації, методики мають відповідати не лише криміналістичним стандартам, а й вимогам кібербезпеки включно із суворим розмежуванням прав доступу до біометричних еталонів згідно з вимогами Закону України «Про захист персональних даних» та міжнародних стандартів ISO/IEC 27001 [3].

Такі зміни повністю корелюють із європейським вектором розвитку, зокрема з вимогами *ENFSI (European Network of Forensic Science Institutes)*. Ключовим аспектом тут є перехід від формальної реєстрації методики до її повної валідації та верифікації за стандартом ISO/IEC 17025 [4]. У сфері дактилоскопії це означає впровадження математичних моделей оцінювання вірогідності збігів (відношення правдоподібності — *likelihood ratio*), що інтегровані з базами даних Інтерполу та країн ЄС через механізми системи Прюм (*Prüm System*). Це дасть змогу автоматизувати транскордонний обмін біометричними даними, що критично важливо для ідентифікації осіб у міжнародних реєстрах.

Прийняття нового Закону «Про судово-експертну діяльність» має замінити застарілу модель управління на сучасну європейську візію. Аналіз дає змогу визначити необхідність закріплення в новому законі таких положень:

- **цифрова трансформація:** законодавче закріплення статусу біометричної ідентифікації та алгоритмів застосування штучного інтелекту в експертній практиці;

- **єдиний методичний простір:** створення координаційної ради, яка б усунула відомчі розбіжності між методиками МВС, Міністерства юстиції та СБУ;
- **спрощення доступу до міжнародних баз:** законодавче забезпечення прямої взаємодії експертних установ з європейськими реєстрами біометричних даних.

Перспективи розвитку пов'язані з реалізацією концепції *EFSA 2030 (European Forensic Science Area)*. Ця стратегія має на меті створення єдиного наукового простору судової експертизи в ЄС, що передбачає автоматизацію обміну біометричними даними [5]. Для України це можливість стати активним учасником цього простору, застосовуючи той колосальний практичний досвід, який наші фахівці здобувають під час ідентифікації жертв війни.

Отже, реформа методичного забезпечення — це не лише технічне питання, а й стратегічна необхідність. Прийняття нового закону та впровадження біометричних технологій за міжнародними стандартами забезпечать високу якість доказів, які будуть беззастережно визнані у будь-якому міжнародному трибуналі.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 29.01.2026).
2. Про реалізацію експериментального проєкту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за біометричними даними : пост. Кабміну України від 25.09.2025 р. № 1214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1214-2025-%D0%BF> (дата звернення: 29.01.2026).
3. ДСТУ ISO/IEC 27001:2023 Інформаційна безпека, кібербезпека та захист конфіденційності. Системи керування інформаційною безпекою. Вимоги (ISO/IEC 27001:2022, IDT) від 17.08.2023 р. [Чинний від 22.08.2022 р.]. Київ, 2023. 38 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=104398 (дата звернення: 29.01.2026).

4. Судова експертиза в Україні: сучасні виклики та перспективи розвитку : монографія / за ред. О. Г. Рувіна. Київ, 2024. 280 с. ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2017 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (ISO/IEC 17025:2017, IDT) від 28.12.2017 р. [Чинний від 01.01.2022 р.]. Київ, 2017. 32 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=74782 (дата звернення: 29.01.2026).
5. Council conclusions on the European Forensic Science Area 2030 (EFSA 2030). *Official Journal of the European Union*. 2022. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10111-2022-INIT/en/pdf> (дата звернення: 29.01.2026).